

Czerwionka-Leszczyny, 12 stycznia 2026r.

Adresat:

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
Prezes Rady Ministrów
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Petycja

Wnoszący petycję:

Marcin Stempniak

██████████ 44-238 Czerwionka-Leszczyny

marcin.stempniak@wp.pl; ██████████

reprezentujący: własny interes / interes publiczny

Podstawa prawna:

Działając na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, wnoszę petycję o podjęcie inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do wzmocnienia autonomii jednostek samorządu terytorialnego oraz rzeczywistej decentralizacji wykonywania zadań publicznych, zgodnie z konstytucyjną zasadą pomocniczości i samodzielności samorządu terytorialnego.

Treść petycji:

Zgodnie z:

- art. 15 ust. 1 Konstytucji RP – ustrój terytorialny RP zapewnia decentralizację władzy publicznej,
 - art. 16 ust. 2 Konstytucji RP – samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej i wykonuje zadania w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność,
 - art. 165 Konstytucji RP – samodzielność JST podlega ochronie sądowej,
- jednostki samorządu terytorialnego nie są jedynie wykonawcami decyzji administracji rządowej, lecz konstytucyjnym elementem władzy publicznej, powołanym do realizacji spraw lokalnych najbliższej obywateli.

Tymczasem w praktyce obowiązujące przepisy coraz częściej prowadzą do centralizacji decyzji, proceduralnego podporządkowania JST oraz przenoszenia odpowiedzialności bez realnej decyzyjności.

I. Uzasadnienie – problemy praktyczne jednostek samorządu terytorialnego

Samorządy powszechnie wskazują, że:

- decyzje kluczowe dla realizacji zadań lokalnych zapadają poza poziomem lokalnym,
 - organy administracji rządowej (województwie, organy uzgadniające, instytucje centralne) posiadają realne instrumenty blokujące,
 - JST ponoszą pełne konsekwencje społeczne i finansowe opóźnień lub braku rozstrzygnięć,
 - mechanizmy nadzorcze często wykraczają poza kontrolę legalności i prowadzą do ingerencji w samodzielność JST.
- Prowadzi to do osłabienia zdolności samorządów do szybkiego reagowania na lokalne potrzeby oraz do erozji zaufania obywateli do państwa jako całości.

II. Postulowane kierunki zmian legislacyjnych

Jednostki samorządu terytorialnego nie kwestionują potrzeby istnienia:

- jednolitych standardów państwowych,
- nadzoru legalności,
- ochrony interesu ogólnokrajowego.

Postulują jednak, aby decyzje dotyczące spraw lokalnych zapadały na poziomie lokalnym, a ingerencja administracji rządowej miała charakter:

- wyjątkowy,
- proporcjonalny,
- oparty wyłącznie na kryterium legalności.

W związku z powyższym wnoszę o:

1. przeprowadzenie przeglądu przepisów ograniczających samodzielność JST w zakresie realizacji zadań własnych,
2. wprowadzenie mechanizmów pierwszeństwa „samonaprawy” uchwał JST przed zastosowaniem środków nadzorczych,
3. ograniczenie kompetencji organów administracji rządowej do ingerencji wyłącznie w przypadkach rażącego naruszenia prawa,
4. wzmocnienie zasady domniemania kompetencji JST w sprawach lokalnych,
5. uwzględnienie przedstawionego pakietu „10 drobnych zmian = realna samodzielność gminy” jako materiału do dalszych prac legislacyjnych, stanowiących opisy w załączniku do petycji.

III. Skutki finansowe i organizacyjne

Postulowane zmiany:

- nie wymagają zwiększenia nakładów finansowych,
- odciążają administrację rządową poprzez decentralizację decyzji,

- skracają procesy decyzyjne,
- zwiększają efektywność realizacji zadań publicznych,
- wzmacniają konstytucyjny model państwa zdecentralizowanego.

IV. Zakończenie/podsumowanie.

Mając na uwadze powyższe, wnoszę o podjęcie prac legislacyjnych zmierzających do wzmocnienia skuteczności Kodeksu postępowania administracyjnego oraz uproszczenia procedur administracyjnych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach innych przepisów prawa.

Proponowany pakiet zmian legislacyjnych nie zmienia ustroju państwa, nie osłabia rządu, ale przywraca sens decentralizacji, odpowiedzialności i racjonalności działania administracji.

Wzmocnienie autonomii samorządu terytorialnego nie stanowi zagrożenia dla spójności państwa, lecz jest warunkiem jego sprawnego funkcjonowania. Zasada pomocniczości oznacza bowiem, że państwo powinno działać tam, gdzie obywatel i wspólnota lokalna nie są w stanie działać samodzielnie – a nie odwrotnie. Petycja nie zmierza do ograniczenia nadzoru państwowego, lecz do jego urealnienia i przywrócenia konstytucyjnych granic.

Z wyrazami szacunku,

Marcin Stempniak

ZAŁĄCZNIK do petycji - „10 DROBNYCH ZMIAN = REALNA SAMODZIELNOŚĆ GMINY”

Uzasadnienie postulatyno-orzecznictwa z propozycjami zmian prawa.

1. Domniemanie kompetencji JST w sprawach lokalnych.

Praktyka / orzecznictwo

- W praktyce wojewodowie wielokrotnie kwestionują uchwały JST, wskazując, że **brak wyraźnej podstawy ustawowej oznacza brak kompetencji**.
- Tymczasem NSA wielokrotnie podkreślał, że **samodzielność JST obejmuje także sfery nieuregulowane szczegółowo**, o ile mieszczą się w zadaniach własnych (np. linia orzecznicza dot. uchwał porządkowych, lokalnych programów wsparcia, regulaminów korzystania z infrastruktury).
- Powstaje rozdzwiek: **konstytucyjne domniemanie JST vs. ustawowe domniemanie centralne w praktyce nadzoru**.

Propozycja zmiany ustawowej: Ustawa o samorządzie gminnym – art. 6 (nowy ust. 3):

„W razie wątpliwości co do właściwości organu administracji publicznej w sprawach o charakterze lokalnym przyjmuje się domniemanie właściwości jednostki samorządu terytorialnego.”

Uzasadnienie do petycji: Zmiana usuwa systemową asymetrię interpretacyjną i **realnie przywraca konstytucyjne znaczenie art. 163 Konstytucji RP**, ograniczając nadmierny formalizm nadzorczy.

2. Samonaprawa przed nadzorem.

Praktyka / orzecznictwo

- Wojewodowie często **od razu stwierdzają nieważność uchwał**, nawet przy uchybieniach redakcyjnych lub proceduralnych.
- NSA wskazywał, że **stwierdzenie nieważności jest środkiem ostatecznym**, a drobne uchybienia nie zawsze uzasadniają eliminację aktu z obrotu.
- Brakuje jednak ustawowego obowiązku „wezwania do naprawy”.

Propozycja zmiany ustawowej: Ustawa o samorządzie gminnym – art. 91 (nowy ust. 1a):

„Przed zastosowaniem środka nadzorczego organ nadzoru wzywa jednostkę samorządu terytorialnego do usunięcia naruszenia prawa w wyznaczonym terminie, chyba że naruszenie ma charakter rażący.”

Uzasadnienie: Rozwiązanie **zmniejsza liczbę sporów sądowych**, chroni stabilność lokalnego prawa i wzmacnia zasadę proporcjonalności nadzoru.

3. Nadzór tylko nad legalnością

Praktyka / orzecznictwo

- W praktyce nadzorczej często kwestionuje się uchwały JST z powodu:
 - „nieracjonalności”,
 - „niecelowości”,
 - „nieoptymalnego rozwiązania”.
- TK i NSA konsekwentnie wskazują, że **nadzór nie może zastępować oceny politycznej i gospodarczej JST**.

Propozycja zmiany ustawowej: **Art. 171 Konstytucji RP – rozwinięcie ustawowe (np. w u.s.g.):**

„Ocena celowości, gospodarności i zasadności rozwiązań przyjętych przez JST nie może stanowić podstawy zastosowania środków nadzorczych.”

Uzasadnienie: Zmiana **uszczelnia konstytucyjny model nadzoru**, eliminując „miękką centralizację” poprzez interpretację.

4. „Cicha zgoda” organów rządowych

Praktyka / orzecznictwo

- Brak stanowiska ministra lub wojewody często **blokuje inwestycje lub programy lokalne na lata**.
- Sądy administracyjne wskazują, że brak terminu = brak bezczynności sankcjonowanej skutecznie.

Propozycja zmiany ustawowej: **KPA – art. 122a (rozszerzenie):**

„Przepis o milczącym załatwieniu sprawy stosuje się odpowiednio do uzgodnień i opinii organów administracji rządowej wobec JST.”

Uzasadnienie: Mechanizm **dyscyplinuje administrację centralną**, skraca procedury i przenosi ciężar odpowiedzialności na organ zwlekający.

5. Zakaz wielokrotnego uzgadniania

Praktyka / orzecznictwo

- JST wielokrotnie uzgadniają te same elementy dokumentacji (np. plany, programy, inwestycje) przy każdym kolejnym etapie.
- Sądy wskazują na naruszenie zasady **zaufania i pewności prawa**, ale brak normy generalnej.

Propozycja zmiany ustawowej: **KPA – nowy art. 106 §6:**

„Uzgodnienie raz dokonane jest wiążące dla organu, chyba że nastąpiła istotna zmiana stanu prawnego lub faktycznego.”

Uzasadnienie: Zmiana stabilizuje procesy inwestycyjne i **eliminuje arbitralność administracyjną**.

6. Autonomia realizacji zadań

Praktyka / orzecznictwo

- Ustawy szczegółowo narzucają JST **jak** realizować zadania (procedury, struktury, narzędzia).
- NSA wskazuje, że JST ponosi odpowiedzialność za efekt, ale **nie zawsze ma swobodę wyboru środka**.

Propozycja zmiany ustawowej: **Ustawa o finansach publicznych – nowy art. 44a:**

„Jednostka samorządu terytorialnego samodzielnie określa sposób realizacji zadania publicznego, o ile zapewnia osiągnięcie ustawowo określonych celów.”

Uzasadnienie: Zasada „cele – tak, metody – lokalnie” zwiększa efektywność i innowacyjność.

7. Prawo odmowy zadania niedofinansowanego

Praktyka / orzecznictwo

- JST masowo realizują zadania zlecone **poniżej kosztów rzeczywistych**.
- TK wielokrotnie wskazywał na naruszenie art. 167 Konstytucji, ale brak sankcji systemowej.

Propozycja zmiany ustawowej: **Ustawa o finansach publicznych – nowy art. 49a:**

„Jednostka samorządu terytorialnego może odmówić realizacji zadania zleconego, jeżeli nie zapewniono środków w wysokości umożliwiającej jego wykonanie.”

Uzasadnienie: Rozwiązanie **wymusza rzetelność legislacyjną** po stronie państwa.

8. Subdelegacja kompetencji „w dół”

Praktyka / orzecznictwo

- Ministerstwa realizują operacyjnie zadania stricte lokalne (np. programy, rejestry, decyzje).
- JST mają kadry i strukturę, ale brak podstawy prawnej do przejęcia zadania.

Propozycja zmiany ustawowej: **Ustawa o Radzie Ministrów – nowy art. 34a:**

„Minister może, w drodze rozporządzenia, przekazać wykonywanie zadania jednostce samorządu terytorialnego, jeżeli sprzyja to efektywności i zasadzie pomocniczości.”

Uzasadnienie: To **odciążenie centrum**, a nie jego osłabienie.

9. Odpowiedzialność idzie za decyzją

Praktyka / orzecznictwo

- Opóźnienia organów rządowych paraliżują działania JST, ale **odpowiedzialność jest rozproszona**.
- Skargi na bezczynność są długotrwałe i nieskuteczne.

Propozycja zmiany ustawowej: **KPA – art. 37 (rozszerzenie):**

„Organ, który nie wydał decyzji lub stanowiska w terminie, ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za skutki zwłoki.”

Uzasadnienie: Bez realnej odpowiedzialności terminy są fikcją.

10. Zasada pomocniczości jako norma interpretacyjna

Praktyka / orzecznictwo

- Pomocniczość bywa traktowana jako „hasło”, nie norma prawna.
- Sądy coraz częściej się do niej odwołują, ale brak jej rangi interpretacyjnej.

Propozycja zmiany ustawowej: **KPA – art. 7a (nowe brzmienie):**

„W razie wątpliwości interpretacyjnych organ przyjmuje rozwiązanie zgodne z zasadą pomocniczości, w szczególności powierzając wykonywanie zadań organowi najbliższemu obywatelowi.”

Uzasadnienie: To **klamra całego pakietu** – zmiana mentalna i systemowa.